

Záver

Prijatím zákona č. 359/1999 Zb., o sociálno-právnej ochrane detí, v znení neskorších predpisov bol učený významný a nesporný krok vpred, keď sociálno-právna ochrana detí bola vyčlenená zo sociálneho zabezpečenia a zakotvená ako samostatný systém ochrany práv detí.

Tento zákon správne reaguje na zvláštnu ochranu detí, ústavne zaručenú Listinou základných práv a slobôd, na medzinárodné zmluvy, ktorými je Česká republika viazaná, na nové javy, ktoré sa v spoločnosti objavili a na zapojenie neštátnych subjektov do výkonu sociálno-právnej ochrany detí, ktorá bola týmto zákonom sústredená do jedného uceleného, svojou povahou verejnoprávneho predpisu. Ale ako to už v živote býva, ani ten najlepší právny predpis nie je dokonalý a až jeho realizácia a aplikácia na skutočne nastané okolnosti preverí jeho kvalitu a životaschopnosť.

Jedným z najvýraznejších a najpálčivejších problémov súčasného systému ochrany práv dieťaťa, ktorý je v prapodstate dôsledkom iných problémov, je Európskym súdom pre ľudské práva kritizovaný, neustále sa zvyšujúci počet detí, ktoré svoje detstvo alebo jeho významnú časť strávia v ústavoch.

Tento stav pramení z niekoľkých vzájomne previazaných príčin, ktoré majú či už politické, spoločensko-historické, systémové a legislatívne alebo metodické pozadie.

Jedným z hlavných nedostatkov je nedostatočné personálne zaistenie OSPOD, keď na jedného sociálneho pracovníka pripadá priemerne 360 klientov ročne. Pri takomto stave je takmer nemožné pracovať s rodinou, ktorá je ohrozená odobraním dieťaťa, individuálne a účinným spôsobom. Pokiaľ má sociálny pracovník pochybnosti o tom, či je rodinné prostredie pre dieťa bezpečné, je pre neho často jedinou voľbou jeho umiestnenie do ústavnej výchovy. Možným riešením tejto situácie by bolo zákonom stanovené obmedzenie počtu klientov na jedného sociálneho pracovníka a stanovenie počtu hodín nutných ku komplexnému posúdeniu rodiny.

Ďalším problémom je nízka miera spolupráce štátu a neštátnych neziskových organizácií, ktoré by boli schopné poskytnúť rodinám a ich deťom podporu a pomoc, najmä v oblasti prevencie, ktorú OSPOD vzhľadom k svojej kapacite zaistiť nemôže. Tieto neštátne subjekty by tak svojou činnosťou mohli ovplyvniť súčasný trend nariaďovania ústavnej výchovy.

V súlade s heslom „ak chceme pomáhať dieťaťu, pomáhajme jeho rodine“ je potrebné venovať pozornosť nielen dieťaťu, ale zamerať sa aj na jeho najbližších príbuzných. V súčasnosti však neexistuje dostatočná ponuka aktivizačných a iných služieb zameraných na rodinu, na ktoré by mohol príslušný štátny orgán odkázať, alebo ktoré by potrebná osoba mohla priamo vyhľadať. Je preto nevyhnutné vybudovať a rozširovať sieť odborných pracovísk pre poskytovanie sociálnych služieb v oblasti sanácie rodiny, či už ambulantných alebo terénnych, a na základe vykonanej sociálnej diagnostiky a vypracovaného individuálneho plánu ponúknuť multidisciplinárnu včasnú pomoc. S tým samozrejme súvisí aj potrebná zmena systému financovania služieb pre ohrozené rodiny. Vynaložené prostriedky by mali primárne smerovať do preventívnych súčastí systému.

Jednou z ďalších možností, ako dosiahnuť zlepšenie v oblasti ochrany detí a ich práv, je inšpirovať sa zahraničnou, v mnohých ohľadoch progresívnou právnou úpravou. Samozrejme nemám na mysli otrocké a nekritické preberanie právnych inštitútov, pretože spôsob života v jednotlivostiach i celku, a to najmä v rodinnom živote a starostlivosti o deti, sa v jednotlivých štátoch, s ohľadom na spoločenský vývoj a kultúrne zvyklosti, od nášho diametrálne odlišuje, a tak by ľahko mohlo dôjsť k situácii, kedy by sa napáchalo viac škody ako úžitku.

A v neposlednom rade považujem za nevyhnutné vyvinúť väčšie úsilie o informovanosť a záujem širokej verejnosti, ktorá by tak svojou zainteresovanosťou mohla významne prispieť novými postrehmi a podnetmi k pokroku celého systému sociálno-právnej ochrany detí a tým k pokroku celej spoločnosti, pretože svet zajtraška je v rukách detí dneška.